

گفتگو با مهدی طغیانی، ناشر و زهره میرجابری نویسنده کتاب اقتصاددان کوچک

اقتصاد قدرتمند دستاورد اقتصاددانان کوچک

«مؤسسه فرهنگی تربیت اقتصاد حکیم (مفتاح)» در «مرکز رشد و کارآفرینی دانشگاه اصفهان»، تولید محتوا در زمینه تربیت اقتصادی را آغاز کرده است. زهره میرجابری، مؤلف جوان و خوش ذوق کتاب اقتصاددان کوچک، کارشناس ارشد علوم اقتصادی از دانشگاه اصفهان است و اثرش حاصل علاقه‌ای است که به حوزه‌ی اثرگذاری اقتصاد در زندگی اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و معیشتی، از دوران دانشجویی در وی دیده می‌شد. گفت‌وگوی ما با خلق‌کنندگان این اثر نو و کاربردی که در شانزدهمین جشنواره کتاب رشد تقدیری شد، در دو فضای جداگانه انجام شده است که ترکیب آن‌ها در ادامه می‌آید:

کتاب کاربردی «اقتصاددان کوچک» با هدف آموزش مفاهیم پایه‌ای اقتصاد به کودکان ۶ تا ۹ سال تدوین شده و در آن مفاهیم اقتصادی، همچون تولید و مصرف، تخصص و شغل، مبادله، پول و پس‌انداز، در قالب مثال‌های متنوع و جذابی ارائه شده‌اند. از این رو به سراغ تهیه‌کنندگان این اثر ارزشمند رفتیم تا از تجربه تولید آن جویا شویم.

گفت‌وگوی ما با دکتر مهدی طغیانی، ناشر و ویراستار علمی کتاب اقتصاددان کوچک و زهره میرجابری، مؤلف این اثر انجام شد. از فعالیت دکتر طغیانی در حوزه تربیت اقتصادی، بیش از یک دهه می‌گذرد. وی همچنین با همراهی استادان و دانشجویان دانشگاه اصفهان نزدیک به سه سال است که در

و مباحث مالی شخصی، داشته باشد، در محتوا آمده است. مباحثی چون انتخاب اقتصادی، تقسیم کار، تولید و منابع متفاوت آن، فرایندهای پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، و غیره را در کتاب پیش‌بینی کرده‌ایم. **میرجابری:** از آنجا که کتاب درصدد آموزش نحوه صحیح انتخاب و تصمیم‌گیری است، در این راستا انواع و اقسام مفاهیم اقتصادی به فراخور گروه سنی مخاطب که ۶ تا ۹ سال است، از طریق درس‌نامه‌ها، بازی‌ها و فعالیت‌های کلاسی به‌صورت کاربردی برای معلمان و مربیان تشریح شده‌اند تا با استفاده از این راهنمای کاربردی، بتوانند مفاهیم اقتصادی موردنیاز این گروه سنی را به‌صورت کاملاً کاربردی و مفید به کودکان تفهیم کنند.

■ **چه نیازی حس کردید که تصمیم به نوشتن این کتاب گرفتید؟ الگویی هم برای این نوع از آموزش اقتصاد داشتید؟** **میرجابری:** زمانی که مشاهده کردیم، برخلاف سایر کشورها و حتی کشورهای همسایه که روی آموزش اقتصاد به کودکانشان سرمایه‌گذاری‌های آموزشی کلانی انجام داده‌اند، متأسفانه در کشور ما هنوز گام‌های اولیه هم در این راستا برداشته نشده است. تصمیم به مطالعه در حوزه آموزش اقتصاد به کودکان گرفتیم. در این مسیر منابع متفاوت آموزشی، از جمله روش‌های آموزشی، کتاب داستان‌ها، کتاب‌های آموزشی و تجربه‌های سایر کشورها، از جمله آلمان، آمریکا و ژاپن را مطالعه کردیم و به چارچوبی کلی برای آموزش اقتصاد از گروه سنی کودکان تا بزرگسالان رسیدیم. در نهایت تصمیم گرفتیم، یک سلسله کتاب‌های آموزشی برای مربیان و معلمان تألیف کنیم که در

■ **لطفاً کتاب «اقتصاددان کوچک» را به مخاطبان رشد جوانه معرفی بفرمایید.**

طغیانی: پروژه «اقتصاددان کوچک» بخشی از کلان پروژه‌ای است که در حوزه تربیت اقتصادی در دست اقدام داریم. این کلان پروژه، ایده‌ای است که درصدد اجرای آموزش مفاهیم اقتصادی از سنین کودکی تا اواخر دوره جوانی است (شامل سنین ۵-۳، ۹-۶، ۱۲-۹، ۱۵-۱۳ و ۱۸-۱۶). کتاب مربی و کتاب کار پروژه اقتصاددان کوچک، در سال ۱۳۹۶ چاپ شد. بقیه قطعه‌های این پازل هم در دست تهیه هستند. ساختار این کتاب به‌نوعی طراحی شده که حتی مربی‌ای که درس اقتصاد نخوانده است نیز بتواند مفاهیم اقتصادی موردنظر را به دانش‌آموزان منتقل کند و ما در نهایت بتوانیم نسلی تربیت کنیم که هم قدرت تحلیل و فکر اقتصادی داشته باشد و هم بتواند رفتارهای اقتصادی مناسب از خود بروز دهد. رفتارهای اقتصادی صحیح، آینده کشور را آبادتر از گذشته می‌سازد. این همان منطقی است که پشت برنامه اقتصاددان کوچک قرار دارد.

میرجابری: «اقتصاددان کوچک» کتابی است با هدف آموزش یکی از مهم‌ترین مهارت‌های زندگی؛ یعنی مدیریت انتخاب‌ها. بر این اساس که حوزه تأثیرگذاری اقتصاد را باید فراتر از مدیریت معیشت دانست.

■ **این کتاب دارای چه ساختار و محتوایی است؟**

طغیانی: ساختار کتاب درس‌نامه‌ای و طرح درسی است که باید در آموزش مفاهیم اقتصادی از آن استفاده شود. آگاهی، توانایی و یا شایستگی‌هایی که به نظر می‌رسد هر کسی باید در حوزه دانش اقتصاد

آن‌ها، مفاهیم اقتصادی و نحوه تدریس آن‌ها به گروه‌های سنی متفاوت آموزش داده شود. کتاب اقتصاددان کوچک اولین کتاب از این دوره چند جلدی است.

■ چرا این عنوان را برای کتاب انتخاب کردید؟

میر جابری: کتاب اقتصاددان کوچک درصدد آموزش نحوه تدریس مفاهیم اقتصادی از پایه‌ای‌ترین مباحث تا پیشرفته‌ترین مباحث به معلمان و مربیان و به فراخور گروه سنی مخاطب مفاهیم است. از آنجا که محتوای کتاب شامل آموزه‌های اقتصادی برای کودکان گروه سنی ۶ تا ۹ سال است، اقتصاددان کوچک از نظر نگارنده بهترین عنوان شناخته شد.

■ از نظر شما بهترین کتاب آموزشی چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟

میر جابری: از نظر من بهترین کتاب آموزشی، کاربردی‌ترین کتاب است. یعنی کتابی که محتوای آموزشی را، به گونه‌ای ملموس و تجسم‌یافته و البته قابل استفاده در زندگی و آینده، به مخاطبان خود ارائه دهد.

■ وجه تمایز کتاب شما با سایر کتاب‌های آموزشی و نکات مثبت آن در چیست؟

طغیانی: ما در حوزه آموزش مفاهیم اقتصادی در سنین کودکی، نمونه‌ای به این سبک نداریم. اگر نمونه‌هایی هم به‌صورت پراکنده وجود داشته باشند، ترجمه شده‌اند. کتاب اقتصاددان کوچک اولین کتابی است که به‌صورت تألیف در دسترس است و سعی شده از آخرین یافته‌های دانش اقتصاد استفاده شود و مفاهیم کاملاً کاربردی و در متن زندگی به بچه‌ها آموزش داده شود. قالب‌هایی مناسب بچه‌ها در آن پیش‌بینی شده است و بچه‌ها احساس می‌کنند که در کلاس مشغول بازی هستند. بچه‌ها فعالیت‌هایی را که کاملاً مناسب سنشان است، انجام می‌دهند و به هیچ‌وجه سخنرانی یا خطابه‌ای توسط مربی نداریم.

میر جابری: در حال حاضر آموزش مفاهیم اقتصادی هیچ جایگاهی در برنامه درسی دوره دبستان ندارد. اقتصاددان کوچک اولین و تنها کتابی است که تاکنون در این حوزه منتشر شده است. بنابراین، اصلی‌ترین ویژگی آن، در موضوع و شناختی است که آموزش می‌دهد. ضمن اینکه کتاب از نظر ساختار و مراحل تدریس، یک راهنمای کامل و کاربردی برای مربیانی است که کمترین آشنایی را با مباحث اقتصادی دارند و به آن‌ها می‌آموزد که مفاهیم به ظاهر دشوار اقتصادی را چگونه با روشی کودکانه می‌توان در عمق وجود کودکان نهادینه کرد؛ به نحوی که بتوانند آن‌ها را در زندگی روزمره خود به کار ببرند.

■ به‌عنوان نویسنده، انتظارتان از خوانندگان و کاربران کتابتان، از جمله معلمان و مربیان، چیست؟

طغیانی: طبیعتاً کاربر این کتاب معلمان یا مربیانی هستند که احساس می‌کنند، اقتصاد دانشی است که مورد نیاز بچه‌هاست. چرا که بچه‌ها باید انتخاب‌ها و تصمیمات اقتصادی داشته باشند. افرادی که این احساس نیاز را می‌بینند، علاقه‌مند می‌شوند و تصمیم می‌گیرند که آموزش‌هایی ارائه دهند. اما متأسفانه محتوای لازم در این زمینه در دسترس نیست. کتاب اقتصاددان کوچک به این افراد کمک می‌کند و قطعاً کتابی نیست که کسی صرفاً برای لذت شخصی آن را بخواند. قطعاً

کتابی کاربردی است و معمولاً کسانی از این کتاب استفاده می‌کنند که بخواهند در کلاس درس از آن استفاده کنند.

میر جابری: انتظار من از معلمان و مربیان این است که هنگام تدریس کتاب اقتصاددان کوچک، در درجه نخست روی تفهیم مفاهیم به کودکان و متعاقب آن اجرا و کاربرد مفاهیم در کلاس درس تمرکز کنند. چرا که هدف این کتاب صرفاً آموزش یک سلسله لغات و اصطلاحات جدید به کودکان نیست، بلکه هدف آن آموزش مهارت‌ها و کاربرد مفاهیم اقتصادی در عرصه‌های متفاوت زندگی است. همچنین، گرچه که این کتاب در حد امکان یک کتاب آموزشی، بازی‌ها و فعالیت‌های کلاسی را برای آموزش مفاهیم در خود گنجانده است، با این حال انتظار می‌رود مربیان و معلمان با توجه به شرایط و امکانات کلاس خود، بازی‌ها و فعالیت‌های جدید، اما مرتبط و اثرگذار را تدوین کنند.

■ اهمیت گنجاندن بحث آموزش اقتصاد را در برنامه درسی ابتدایی تا چه حد می‌دانید؟

طغیانی: ابتدایی دوره‌ای است که در آن، مفاهیم پایه در ذهن بچه‌ها شکل می‌گیرد و اقتصاد هم موضوعی است که باید به شکل پایه به آن نگاه کرد. مفهوم انتخاب‌ها و تصمیم‌های اقتصادی، چه تصمیم‌گیری‌های مالی چه در حوزه تولید، مصرف و شناخت تار و پود اقتصاد در اجتماع، مفاهیم پایه‌ای دارد که باید در این سن شکل بگیرد. البته در هر سنی می‌توانیم مفاهیم اقتصادی را که مفاهیم عامی بوده و برای همه لازم‌اند، آموزش دهیم. چرا که افراد با اقتصاد زندگی می‌کنند و انتخاب‌های اقتصادی انجام می‌دهند. اما شاید در سنین بالاتر به این اهمیت و به این اثربخشی نباشد و به همین خاطر معتقدم در دوره ابتدایی باید به آن توجه کرد. به علاوه، نتایج مطالعات ما در مورد کشورهای پیشرفته دنیا که در دو جلد از کتاب «تعلیم و تربیت اقتصادی» توسط «دانشگاه امام صادق (ع)» چاپ شده است، نشان داد که آن کشورها در سنین ابتدایی و حتی پیش از دبستان به بحث آموزش مفاهیم اقتصادی می‌پردازند و این ضرورت در همه‌جای دنیا شناخته شده است.

میر جابری: مطالعه علم اقتصاد صرفاً به یادگیری امور پولی و مالی، مانند بورس، سرمایه‌گذاری و در نهایت کسب ثروت محدود نیست. اقتصاد طبق یکی از بهترین تعریف‌هایش، علم مطالعه انتخاب‌ها تحت شرایط کمیابی است و کمیابی به شرایطی اطلاق می‌شود که نتوان همه خواسته‌ها را به‌طور هم‌زمان برآورده ساخت. کودکان نیز زمانی که نتوانند همه خواسته‌هایشان را به‌طور هم‌زمان برآورده کنند، با مسئله کمیابی روبه‌رو شده‌اند. آن‌ها نمی‌توانند هم‌زمان هم تلویزیون تماشا کنند و هم فوتبال بازی کنند. نمی‌توانند هم‌زمان دو اسباب‌بازی جدید داشته باشند. پس آن‌ها هم باید انتخاب کنند. با مطالعه علم اقتصاد، کودکان یاد می‌گیرند که چگونه در زندگی شخصی خود بهترین انتخاب را داشته باشند. بر همین اساس، آموختن علم اقتصاد از دوران کودکی ضرورت و اهمیت دارد.

مفاهیمی همچون کسب درآمد، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، بودجه‌بندی مخارج و مشابه آن، از جمله آموزه‌های پولی و مالی هستند که باید از سنین کودکی آموزش داده شوند. اما باید این را هم دانست که اصل و بنیان هر اقدامی مبتنی بر انتخاب صحیح و تصمیم‌گیری درست است. آشنایی با مفاهیم اقتصادی پایه‌ای، یعنی آشنایی با هنر انتخاب

طغیانی: ابتدایی

دوره‌ای است که

در آن، مفاهیم

پایه در ذهن

بچه‌ها شکل

می‌گیرد و اقتصاد

هم موضوعی

است که باید

به شکل پایه به

آن نگاه کرد.

مفهوم انتخاب‌ها

و تصمیم‌های

اقتصادی، چه

تصمیم‌گیری‌های

مالی چه در حوزه

تولید، مصرف

و شناخت تار و

پود اقتصاد در

اجتماع، مفاهیم

پایه‌ای دارد که

باید در این سن

شکل بگیرد

میرجابری:
آشنایی با مفاهیم اقتصادی پایه‌ای، یعنی آشنایی با هنر انتخاب و تصمیم‌گیری صحیح در زندگی شخصی، نحوه کنش و واکنش عوامل اقتصادی و تأثیر آن بر روند کلی اقتصاد و جامعه؛ که این مسائل نه تنها خود را در امور پولی و مالی نشان می‌دهند، بلکه در تمام عرصه‌ها و ابعاد زندگی فردی و اجتماعی تأثیر گذارند.

■ تا چه اندازه به یادگیری اقتصاد در سند تحول بنیادین و هدف‌های آموزش و پرورش اشاره شده است؟

میرجابری: در سند تحول بنیادین و هدف‌های آموزش و پرورش، به تعلیم و تربیت اقتصادی به‌عنوان یکی از ساحت‌های تعلیم و تربیت اشاره شده است. همچنین، تقویت و نهادینه‌سازی نهادهای اقتصادی از طریق آموزش در زمره راهبردهای کلان این سند قرار دارد.

طغیانی: سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به یادگیری اقتصاد توجه کرده و یک ساحت تربیت را با عنوان «ساحت اقتصادی و حرفه‌ای» به رسمیت شناخته است. اما متأسفانه سیر آمدن این ساحت و این نکات از سند تحول به کتاب‌های درسی به خوبی طی نشده است. آنچه که در سند تحول به آن پرداخته شده، به نحو خیلی رقیق‌تری وارد برنامه درسی ملی شده است. به نظر می‌رسد آن قدری که باید و شاید در آموزش و پرورش رسمی به‌صورت حرفه‌ای به هدف‌های سند تحول در ساحت اقتصادی پرداخته نشده است.

■ از نکات مثبت کتابتان درس‌نامه‌های متنوع و جذاب کلاسی است. از این درس‌نامه‌ها و کاربرد آن‌ها بفرمایید.

میرجابری: در کتاب اقتصاددان کوچک، ۱۸ مفهوم اقتصادی در قالب پنج فصل متوالی معرفی شده‌اند. در هر فصل، علاوه بر هدف‌های کلی و هدف‌های آموزشی، یک سلسله هدف‌های کاربردی زیر عنوان «کودک باید بتواند» وجود دارد که ناظر بر گروهی از آموزه‌های کاربردی است و انتظار می‌رود کودک، پس از تدریس فصل، قادر به رعایت و انجام آن‌ها به‌صورت عملی در زندگی روزمره خود باشد. بر همین اساس، در قسمتی با عنوان «فرایند تدریس»، تدریس مفاهیم در قالب تعدادی از فعالیت‌های کلاسی به مربیان پیشنهاد شده است. این فعالیت‌ها در چند قسمت و به‌صورت چند گام آموزشی آورده شده‌اند و شامل بازی، کتاب داستان، پوستر و اسلاید آموزشی می‌شوند. به نحوی که هر فصل دارای حداقل یک یا چند بازی، فعالیت کلاسی، و یک یا چند کتاب داستان است. انتظار می‌رود مربیان بتوانند با گرفتن ایده و سرخط از این فعالیت‌ها، گام‌ها و فعالیت‌هایی متناسب با امکانات و فضای کلاس درس خود تدوین کنند.

■ اگر از شما بخواهیم منتقد کار خود شوید، چه خواهید گفت؟

طغیانی: کتاب اقتصاددان کوچک اولین کار مجموعه ما بود و طبعاً کاستی‌هایی دارد. بعضی از محتواها و برنامه‌هایی را که در کتاب

رشد جوانه
شماره ۶۳
بهار ۱۳۹۸

آمده‌اند، شاید به سختی بتوان اجرا کرد. اما ما سعی کرده‌ایم در مجموعه‌های بعدی این موارد را لحاظ کنیم.

میرجابری: کتاب اقتصاددان کوچک اولین کتابی است که در حوزه آموزش اقتصاد به کودکان تألیف شده است و طبیعتاً خالی از ایراد و اشکال نیست. کم و کاست این کتاب زمانی خود را به درستی نشان می‌دهد که به‌صورت برنامه‌ریزی شده و در سطحی نسبتاً وسیع توسط مربیان و آموزگاران مورد استفاده قرار گیرد. به نحوی که بتوان از نظرات، انتقادات و دیدگاه‌های آن‌ها در بهبود این کتاب بهره جست. اما از نظر

خودم، شاید بتوانم کیفیت پایین چاپ کتاب را یکی از نقاط ضعف آن بدانم، چرا که به اقتضای بضاعت ناشر و به منظور کاهش تعداد صفحات کتاب، ناگزیر به کوچک کردن فونت آن شدیم که همین کار تا حدودی خواندن آن را دشوار کرده.

■ آیا کتاب تازه‌ای در دست تألیف دارید؟

طغیانی: قطعات مجموعه اقتصاددان کوچک در حال کامل شدن است و در مسیر تدوین اقتصاددان نوجوان هستیم. «اقتصاددان کوچک ۲» برای سنین ۱۰ تا ۱۲ سال و «اقتصاددان نوجوان» برای سنین ۱۳ تا ۱۵ سال، در حال آماده‌سازی است. این مجموعه کمک می‌کند تا دانش اقتصاد به نحو بهتری وارد برنامه درسی رسمی شود. ما هم برنامه مکمل اقتصاددان کوچک را با عنوان «اقتصادیار کوچک» در دست چاپ داریم که تا قبل از پایان سال ۱۳۹۷، چاپ خواهد شد. در مجموعه اقتصادیار کوچک، با رویکرد اقتصاد مقاومتی به سراغ مفاهیم اقتصادی رفته‌ایم تا تکمیل‌کننده مجموعه اقتصاددان کوچک باشد. مجموعه اقتصادیار کوچک نیز نو و جدید است و حتی برای کسانی که اقتصاد نخوانده‌اند، کاملاً کاربردی و مفید است.

میرجابری: زمانی که تصمیم به نگارش اقتصاددان کوچک گرفتیم، قرار بر این بود که جلد‌های بعدی این کتاب، حتی تا گروه سنی جوانان و بزرگسالان ادامه پیدا کند. متأسفانه همکاری من با ناشر پس از انتشار این کتاب قطع شد. من در حال حاضر، مشغول ترجمه کتابی داستانی برای گروه سنی نوجوانان از زبان ترکی استانبولی به فارسی هستیم. با این حال، هر زمان که امکان همکاری با ناشری علاقه‌مند به این حوزه وجود داشته باشد، این آمادگی را دارم که با رویکردی متفاوت و نوین، باز هم در این حوزه کار کنم.

■ هر نکته دیگری که لازم می‌دانید، ذکر بفرمایید.

میرجابری: از تمام مربیان و آموزگاران خواهش‌مندم که به این کتاب و به این حوزه آموزشی به‌عنوان یک ضرورت تربیتی برای کودکان بنگرند و ضمن به‌کارگیری آن در کلاس‌های آموزشی خود، نظرات و پیشنهادهایشان را، به استناد مشاهدات کاربردی و عملی در کلاس‌های درس، برای تکمیل و تصحیح کتاب به ما ارائه دهند تا بتوانیم نقش مؤثری در تربیت اقتصادی نسل آینده‌ساز کشور ایفا کنیم.